

Ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Joanna Podgórska, *Feministki: Czy jest o co palić staniki?*, 12.09.2018 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 5.09.2020 r.].
- Źródło: *TAMA TAMIE*, „Zielone Brygady. Pismo ekologów” 1990, nr 8–9.
- Źródło: Magdalena Kulej, (...) *To „w obronie godności zawodu nauczyciela”*, 22.10.2019 r., dostępny w internecie: wiadomosci.radiozet.pl [dostęp 5.09.2020 r.].

Marsz dla nauki i klimatu, Melbourne, 22 kwietnia 2017 r.

Źródło: Takver, licencja: CC BY-SA 2.0.

Obywatelski sprzeciw, emancypacja, feminizm... Hasła, które często pojawiają się w telewizji, radiu i internecie. Słyszysz też co jakiś czas o manifestacjach, bojkotach, blokadach dróg. Czy zastanawiasz się czasem, dlaczego tego typu działania są podejmowane? Co one mają na celu? Dlaczego ludzie angażują się w różnego typu ruchy walczące o określone sprawy? Czy społeczeństwo może mieć inne zdanie niż rządzący?

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcie ruchu społecznego.
- Przeanalizujesz formy obywatelskiego sprzeciwu.
- Ocenisz znaczenie ruchów obywatelskiego sprzeciwu dla zmiany społecznej.

Przeczytaj

Ruchy społeczne i ich rodzaje

Ruchem społecznym jest forma spontanicznego działania zbiorowości społecznej, której cel jest często połączony ze [zmianą społeczną](#). Ruchy społeczne we współczesnym świecie są bardzo różnorodne. W socjologii istnieje wiele ich podziałów:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Formy obywatelskiego sprzeciwu

Większość ruchów obywatelskiego sprzeciwu posługuje się metodami walki bez użycia siły. Można wśród nich wymienić:

- petycje i listy otwarte;
- strajki, w tym strajki głodowe;
- odmowę współdziałania;
- demonstracje;
- bojkoty;
- marsze;
- ostracyzm;
- odmowę płacenia podatków;
- blokady;
- okupację;
- sabotaż;
- strajk włoski;
- odmowę odbycia służby wojskowej;
- zakładanie obozów na terenach, gdzie prowadzona jest sporna działalność.

Obecnie ruchy obywatelskiego sprzeciwu działają też w rzeczywistości wirtualnej (internecie). Wśród działań tam podejmowanych można wyróżnić:

- publikowanie tekstów i zdjęć satyrycznych;
- upowszechnianie memów;
- kopiowanie plików z pominięciem praw autorskich na znak sprzeciwu wobec opłat dystrybutorskich;
- publikację filmów krytykujących działania władz bądź zwracających uwagę na jakiś problem.

Jednak nie wszystkie z tych metod władze uznają za legalne. Działacze ruchów muszą więc liczyć się z konsekwencjami prawnymi podejmowanych inicjatyw.

Blokada mostu Blackfriars w Londynie, 17 listopada 2018 r. zorganizowana przez Extinction Rebellion – ruch, który przez obywatelskie nieposłuszeństwo próbuje wymusić na rządach działania zapobiegające antropogenicznym zmianom klimatu i ich konsekwencjom.

Źródło: Julia Hawkins, licencja: CC BY 2.0.

Przykłady działań ruchów obywatelskiego sprzeciwu

Akcje *sit in* w latach 60. XX w. w Stanach Zjednoczonych w ramach ruchu praw obywatelskich

Afroamerykanie zajmowali miejsca dla osób białych w lokalach gastronomicznych, sprzeciwiając się segregacji rasowej. Podobne akcje podejmowali także w innych miejscach, gdzie obowiązywały przepisy segregacji rasowej, np. na dworcach autobusowych.

Sprzeciw pacyfistów wobec udziału Stanów Zjednoczonych w wojnie w Wietnamie

Demonstracje antywojenne z transparentami „*Make love, not war*” doprowadziły do wycofania się USA z tej – jak mówili pacyfiści – „brudnej i imperialistycznej walki”.

Poparcie społeczeństwa polskiego dla „Solidarności” w okresie stanu wojennego

Wówczas, wbrew prawu i narażając się na konsekwencje, ludzie nosili publicznie znaczki zdelegalizowanej „Solidarności”.

Protest przeciwko budowie autostrady biegnącej przez górę św. Anny w latach 90. XX w. w Polsce

Ekolodzy sprzeciwili się budowie drogi biegnącej przez środek Parku Krajobrazowego Góra Św. Anny i niszczącego wzniesienie zwane Perłą Śląska. Z budowy zostali usunięci siłą przez ochroniarzy wynajętych przez firmy budujące autostradę.

Protest przeciw budowie obwodnicy Augustowa – obrona Doliny Rospudy

W 1998 r. przedstawiono projekt budowy obwodnicy Augustowa, która miała przechodzić przez środek rezerwatu Dolina Rospudy. Wszelkie sprzeciwy ekologów i rolników zostały odrzucone. W wyniku tego zawiązano międzynarodową Koalicję na rzecz Ratowania Doliny Rospudy. W październiku 2009 r. Rada Ministrów zmieniła przebieg dróg ekspresowych i autostrad tak, aby omijały one obszary cenne przyrodniczo.

Słownik

emancypacja

wyzwolenie grupy społecznej, zrównanie w prawach

obywatelskie nieposłuszeństwo

działania będące publiczną niesubordynacją, których celem jest zmiana prawa lub decyzji władz, mogące przez rządzących być odebrane za nielegalne lub sporne z punktu widzenia prawa

ruch społeczny

forma spontanicznego działania zbiorowości społecznej mająca osiągnąć określony cel często połączony ze zmianą społeczną

zmiana społeczna

różnica między sytuacją grupy, zbiorowości czy stanu społecznego w jednym momencie a sytuacją w innym momencie

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i zastanów się nad powodami powstania ruchów obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji. Następnie wykonaj zadania.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1CDvtUx5>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Obywatelski sprzeciw i emancypacja.

Ćwiczenie 1

Podaj kilka współczesnych przykładów ruchów obywatelskiego sprzeciwu.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: emancypacja kobiet czy mężczyzn – która płęć jest współcześnie bardziej dyskryminowana? Swoje stanowisko uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Stanowisko: mężczyźni są bardziej dyskryminowani ▼

Argumenty:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Ruchem obywatelskiego sprzeciwu jest...

☐ organizacja rządowa

☐ związek zawodowy

☐ urząd wojewódzki

☐ partia polityczna

Ćwiczenie 2

Wybierz poprawne dokończenia zdania.

Do ruchów emancypacyjnych można zaliczyć...

☐ ruch antysmogowy

☐ alterglobalizm

☐ abolicjonizm

☐ feminizm

Ćwiczenie 3

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Ruchy emancypacyjne powstały na skutek wprowadzenia w poszczególnych państwach równouprawnienia ludności kolorowej.	☐	☐
Ruchy obywatelskiego sprzeciwu wykorzystują wyłącznie pokojowe metody walki.	☐	☐
Rewolucję, jako drogę do osiągnięcia celów, propagują ruchy ekspresyjne.	☐	☐
Odmowa odbycia służby wojskowej jest jedną z metod obywatelskiego sprzeciwu.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Dopasuj definicje do pojęć.

alterglobalizm

ruch z początkowego okresu rewolucji przemysłowej, w którym ludzie protestowali przeciw zmianom będącymi skutkiem mechanizacji przemysłu

weganizm

do tego pojęcia nie pasuje żadna definicja

ruch antynuklearny

ruch międzynarodowy skupiający zarówno konsumentów, jak i organizacje międzynarodowe i przedsiębiorstwa, mający na celu pomoc w rozwoju drobnym przedsiębiorcom w krajach Globalnego Południa oraz zrównanie ich szans w dostępie do rynków bogatej Północy

luddyzm

ruch, którego członkowie sprzeciwiają się wykorzystaniu energii atomowej; zamiast atomu proponują odnawialne źródła energii i technologie energooszczędne

sprawiedliwy handel

ruch rezygnujący ze spożycia produktów zwierzęcych ze względu na to, że wiążą się z eksploatacją zwierząt

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z opisem i wykonaj polecenie.

Opis działania:

Działanie to polega na skrupulatnym wykonywaniu przez pracowników obowiązków służbowych. Skutkiem tego jest zmniejszenie wydajności pracy, a przez to opłacalności produkcji.

Źródło: Oprac. własne.

Podaj nazwę opisanego działania wykorzystywanego przez ruchy obywatelskiego sprzeciwu.

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj ćwiczenie.

Protesty pielęgniarek, Warszawa 2007 r.

Źródło: Alina Zienowicz, licencja: CC BY-SA 3.0.

Podaj nazwę metody protestu zastosowanej przez pielęgniarki w 2007 r.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ **TAMA TAMIE** ”

W dniach 15–22 lipca odbyła się impreza pt. „TAMA TAMIE” mająca na celu blokowanie dróg dojazdowych do budowy zapory wodnej w Czorsztynie –Niedzicy. Uczestniczyło ok. 200 osób z całej Polski. Byli WiP-owcy, „zieloni”, anarchiści i kilka innych firm.

Mieszkaliśmy w jednym z wielu opuszczonych budynków znajdujących się na terenie przyszłego zbiornika wodnego. Codziennie wstawaliśmy o 5 rano i szliśmy na drogi, gdzie siadaliśmy ze szmatami. Byłoby pewnie nudno, gdyby nie pełni inwencji kierowcy, którzy usiłowali nas taranować 24-tonowymi ciężarówkami pełnymi żwiru. (...)

Ludność miejscowa, początkowo przyjaźnie nastawiona, zmieniała stanowisko po kilku sprytnych manipulacjach ze strony władzy, np.: trzeciego dnia na poczcie pojawiła się kartka: „Pocztą otwarta od 8.00 do 10.00 z powodu blokady tamy”. (...) Niezrażeni jednak tymi i innymi szykanami (odłączenie dopływu wody i prądu do zajętego przez nas budynku, rozpuszczanie pogłosek o tym, jakoby opłacali nas Żydzi itp.) kontynuowaliśmy akcję, wstrzymując budowę w 70% (drobne prace na terenie budowy trwały).

Zdając sobie sprawę, że jednorazowy sprzeciw niczego nie zmieni, postanowiliśmy kontynuować blokadę w ostatnim tygodniu sierpnia. (...)

Od samego początku we znaki dawała się policja, licznie ściągnięta z całego województwa, legitymując, zganiając na jedno miejsce, próbując przestraszyć i usunąć uczestników akcji oraz przeganiając z okolicy przypadkowych turystów. Pojawili się również wynajęci przez

inwestora uzbrojeni kowboje, aby zabezpieczyć ciągłość budowy na wypadek obojętności policji (...).

W poniedziałek rano na ekologów czekało już kilkadziesiąt nysek, gazików, starów i innych pojazdów policyjnych, straż pożarna z armatką wodną, autobusy PKS wynajęte przez władze do wywieżenia ekologów, oprócz mundurowych oddziałów prewencji ściągnięte nawet z Krakowa i Rzeszowa, brygada antyterrorystyczna i tłumek UOP-ów. Wobec zjawienia się TV (...) dowodzący policjanci ograniczyli się póki co do perswazji słownej. Po godzinie nieudanych prób rozbudzenia wśród policji świadomości ekologicznej i wobec nadjeżdżających samochodów zablokowano drogę i po kilkunastominutowej szarpaninie nastąpiło pierwsze ściągnięcie. Samochody osłonięte kordonem przejechały – budowa ruszyła. Po kilkunastu minutach udało się znowu zablokować drogę – tym razem interwencja była szybka i brutalna. Od tej pory wejście na drogę stale zagrażał kordon samochodów i funkcjonariuszy.

Źródło: *TAMA TAMIE*, „Zielone Brygady. Pismo ekologów” 1990, nr 8–9.

Wyjaśnij, w jaki sposób władze odniosły się do działań sprzeciwiających się budowie tamie czorsztyńskiej.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((Joanna Podgórska

Feministki: Czy jest o co palić staniki?

Starsza, bita przez męża kobieta, która przyszła po pomoc do Krakowskiego Centrum Kobiet, widząc na grzbietach książek w bibliotece powtarzające się słowo „feminizm” zawołała ze zgrozą: – „To wy tu jesteście przeciwko mężczyznom?!”.

O feministkach ostatnio coraz głośniej – w życiu publicznym i mediach – bo i feministki stają się coraz głośniejsze. Ale też ciągle w Polsce kojarzy się z nimi stereotyp sfrustrowanej baby z brodą, która najchętniej wykastrowałaby wszystkich mężczyzn. Na drugim biegunie jest postawa aktywnych kobiet sukcesu, przekonanych, że równouprawnienie stało się już faktem i nie ma o co palić staników. Polskim feministkom niełatwo przebić się z oczywistą, wręcz banalną, ich zdaniem, prawdą, że kobiety mają w Polsce gorzej. (...)

Polki uzyskały prawa wyborcze wcześniej, bo już w 1918 r. Powszechnie uważa się, że nie musiały o nie walczyć, dostały je w prezencie razem z niepodległością.

– Także zapis, że gwałt w małżeństwie jest przestępstwem, o co walczyły feministki na Zachodzie, funkcjonował w polskim prawie już przed wojną. Problem w tym, że wiele Polek do dziś nie zdaje sobie z tego sprawy – mówi prof. Małgorzata Fuszara prowadząca na Uniwersytecie Warszawskim Gender Studies (*gender* to płeć kulturowa, w odróżnieniu od *sex* – płci biologicznej). (...)

Wyjaśnij, jaką pozycję w świetle przedstawionego artykułu z 2018 r. zajmował ruch feministyczny w Polsce.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

10) przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. alterglobalizm, ekologizm, feminizm).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie ruchu obywatelskiego sprzeciwu;
- podaje przykłady ruchów obywatelskiego sprzeciwu;
- ocenia działalność wybranego ruchu obywatelskiego sprzeciwu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda kuli śnieżnej;
- rozmowa nauczająca;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie w parach opracowują definicję pojęcia „sprzeciw obywatelski”. Następnie łączą się w czwórki i ósemki i dalej pracują nad objaśnieniem tego terminu. Na koniec wspólnie wybierają najlepszą definicję.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z treścią lekcji. Na tej podstawie charakteryzują ruchy społeczne. Wspólnie wypunktowują charakteryzujące je cechy.
2. Zapoznanie z animacją. Uczniowie podają przykłady ruchów obywatelskiego sprzeciwu i podają ich cele. Na koniec indywidualnie wykonują ćwiczenie 1 do multimedium.
3. Klasa wybiera jeden przykład ruchu obywatelskiego sprzeciwu, uczniowie szukają w internecie informacji na jego temat. Następnie oceniają jego działalność. Na koniec wybrana osoba podsumowuje rozmowę.
4. Uczniowie przygotowują się do dyskusji na temat: „Emancypacja kobiet czy mężczyzn – która płć jest współcześnie dyskryminowana?”. Następnie odbywa się dyskusja. Uczniowie zapisują wnioski w ćwiczeniu 2 do multimedium.

Faza podsumowująca

1. Wykonanie w parach ćwiczeń 5–8 z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Gene Sharp, *Od dyktatury do demokracji. Drogi do wolności*, Warszawa 2013.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą z multimedium zapoznać się wcześniej i przygotować referaty dotyczące konkretnych ruchów obywatelskiego sprzeciwu.